

spáchán na území smluvní strany, která definci ratifikovala (opět nestačí pouze ratifikace Statutu).

Přes to všechno je třeba říci, že je to poprvé v historii, kdy je stálý tribunál nadán jakoukoliv jurisdikcí nad zločinem agrese a tento

přínos je bezesporu vysoký. Nelze vyloučit změnu politické situace, zvyšující se počet ratifikačních definic a tím i stoupající tendenci odstrašujícího efektu. Doufejme, že kvalitativní požadavky tento efekt nebudou negovat.

Volba práva ve spotřebitelských smlouvách v kontextu rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ve věci *Verein für Konsumenteninformation v Amazon EU Sàrl*

HELENA SKALSKÁ*

Choice of Law in Consumer Contracts in the Context of the Judgment of the Court of Justice of the European Union, Verein für Konsumenteninformation v Amazon EU Sàrl

Summary: *The article analyzes the judgment of the Court of Justice of the EU Verein für Konsumenteninformation v Amazon EU Sàrl, specifically the court's conclusion that a choice of law clause may be an unfair term if a trader does not inform consumers about Art. 6(2) Rome I Regulation. This provision guarantees consumers the standard of protection resulting from mandatory rules of the law of the State of their habitual residence. The author focuses on three sub-questions: the application of Council Directive 93/13/EEC to choice of law clauses, the traders' obligation to inform consumers about the effects of Art. 6(2) Rome I Regulation and the effects of Art. 6(2) Rome I Regulation. In particular, the author expresses her disagreement with the creation of the information obligation and with the interpretation of Article 6(2) Rome I Regulation, which denies the preferential law approach. The article shows that the problem of the judgment consists, to a great extent, in a lack of reasoning and as a result, it raises more questions than it answers.*

Keywords: *consumer contracts, Rome I Regulation, unfair terms, choice of law, information obligation, Court of Justice of the European Union*

V soukromém právu se stále častěji setkáváme s prvky ochrany slabších smluvních stran, přičemž nejvíce propracované je v tomto ohledu spotřebitelské právo. Ochrannářské prvky se objevovaly vždy především v hmotném právu, a to primárně v podobě kogentní úpravy některých otázek smluvních vztahů. Ochrana slabší smluvní strany však nemůže být efektivní, pokud nebude slabší smluvní straně zajištěna také dostatečná možnost svá práva uplatnit. Z tohoto důvodu se začalo zohledňovat postavení slabší smluvní strany

také v procesních otázkách, a to zejména podporou mimosoudních způsobů řešení sporů (mediace, řešení před Českou obchodní inspekcí atd.). Rozvoj mezinárodního obchodu, včetně spotřebitelských vztahů, pak vyvolal potřebu zahrnutí prvků ochrany slabší smluvní strany i do mezinárodního práva soukromého, včetně nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I;¹ dále jen „Nařízení“). Přípravu Nařízení přitom provázela také snaha

* Katedra obchodního práva PF UK, Praha, externí doktorandka. Článek byl zpracován v rámci projektu specifického vysokoškolského výzkumu Univerzity Karlovy „Principy soukromého práva a jejich vyjádření a nalézání v obchodním právu, mezinárodním právu soukromém a medicínském právu“ (SVV č. 260 362). Současně bych ráda touto cestou poděkovala účastníkům kolokvia katedry obchodního práva

o přizpůsobení legislativy vývoji technologií a nárůstu elektronického obchodu.² Mezi nejstarší a největší internetové obchody patří jednoznačně Amazon, který je v Evropě provozován společností Amazon EU Sàrl se sídlem v Lucembursku. Analyzovaný rozsudek Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SDEU“) ve věci C-191/15 *Verein für Konsumenteninformation v Amazon EU Sàrl* se týká této společnosti a zabývá se ochranou spotřebitelů v kontextu mezinárodního práva soukromého a má význam jak pro praxi, tak pro teorii.

Metody ochrany spotřebitele

K ochraně spotřebitelů a slabších smluvních stran obecně je přístupováno z důvodu rozdílnosti postavení smluvních stran, a to v případě, kdy tato nerovnováha dosáhne míry, která není společností považována za únosnou, a kdy není možné řešit tuto rozdílnost prostřednictvím tržních mechanismů. V zásadě lze rozlišit dva způsoby, jakými stát či v tomto případě Evropská unie zasahuje do smluvních vztahů se slabší smluvní stranou. První variantou je vyrovnání postavení stran poskytnutím informací slabšímu subjektu. Druhou variantu představuje regulace samotného právního poměru.

Metoda regulace informací je často používána pro ochranu spotřebitelů, u kterých je nejčastěji jako důvod ochrany zmiňována informační asymetrie.³ Podstata metody ochrany slabší smluvní strany spočívající v regulaci informací je jednoduchá, neboť základem je poskytnutí potřebných informací slabší smluvní straně za účelem vyrovnání informovanosti smluvních stran. Informace mohou být slabší smluvní straně poskytovány stranou silnější, státem nebo nezávislou organizací.

Metoda regulace informací je sice méně invazivní než regulace samotných právních poměrů, ne vždy je však vhodná. V případě spotřebitelů se může jednat o oblasti, které spotřebitelé nepovažují za rozhodující pro uzavření smlouvy. Spotřebitelé převážně posuzují kvalitu zboží či služeb a cenu. Dalším ujednáním mnohdy nepřikládají takovou

váhu a informace tam uvedené ani nečtou. V této souvislosti lze zmínit problém racionální apatie, kdy s ohledem na hodnotu smlouvy není pro spotřebitele racionální, aby vynaložili čas a náklady na to, aby veškerým uvedeným informacím věnovali pozornost a význam informací studovali.⁴ Dalším problémem regulace informací s ohledem na její účinnost je skutečnost, že spotřebitelé mnohdy nejsou schopni učinit na základě poskytnutých informací racionální rozhodnutí, například i s ohledem na optimistické nahlížení na vývoj smluvního vztahu (tzv. optimistická předpojatost – *optimistic bias*).⁵ Pokud je vyhodnoceno, že pro určité právní poměry či situace regulace informací není dostatečná či efektivní, je obvykle přistoupeno k druhé metodě. Regulace právních poměrů pak spočívá především ve stanovení kogentních norem, jež tyto právní poměry upravují.

Metoda regulace informací není příliš častá v oblasti mezinárodního práva soukromého, konkrétně u kolizních norem a určení rozhodného práva, ale i zde nalezneme některé příklady.⁶ V mezinárodním právu soukromém bývá preferována metoda regulace transakcí a existuje hned několik způsobů, jak tuto metodu aplikovat. Ve většině případů bude ochrana slabší smluvní strany spočívat v omezení autonomie vůle smluvních stran, resp. zejména strany silnější, budeme-li vycházet z předpokladu, že důvodem pro ochranu slabší strany je mj. její nemožnost svou vůli prosadit. Zjednodušeně lze shrnout, že se jedná o: (i) úplné vyloučení vůle stran, resp. volby práva, (ii) omezení vůle smluvních stran při výběru rozhodného práva nebo (iii) omezení účinků vůle stran (omezení při aplikaci rozhodného práva). Omezení autonomie vůle pak ve většině případů doplňuje zvláštní právní úprava pro dané vztahy stanovená.

Rozsudek SDEU *Verein für Konsumenteninformation v Amazon EU Sàrl*

Rozsudek SDEU ve věci C-191/15 *Verein für Konsumenteninformation v Amazon EU Sàrl* se

Právnické fakulty Univerzity Karlovy v rámci SVV 260 362 na téma „Proměny obchodního práva a mezinárodního práva soukromého v legislativě a judikatuře“, na kterém jsem přednesla své závěry, za jejich cenné připomínky, rady a podněty. E-mail: skalskah@gmail.com.

¹ OJ L 177, 4. 7. 2008, s. 6–16.

² Bod 24 preambule Nařízení.

³ Například § 1811 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů stanovuje informační povinnost podnikatele vůči spotřebiteli. V rámci procesní oblasti, konkrétně oblasti mimosoudního řešení sporů, lze uvést informační povinnost obchodníků dle § 14 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.

⁴ RÜHL, G. Consumer Protection in Choice of Law. *CORNELL INT'L L.J.*, 2011, roč. 44, č. 3, str. 578 a násl.

⁵ Tamtéž.

⁶ Článek 23 odst. 1 písm. c) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/61/EU ze dne 8. června 2011 o správcích alternativních investičních fondů a o změně směrnic 2003/41/ES a 2009/65/ES a nařízení (ES) č. 1060/2009 a (EU) č. 1095/2010; čl. 183 odst. 1 a čl. 185 odst. 3 písm. m) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/138/ES ze dne 25. listopadu 2009 o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (Solventnost II); čl. 22 odst. 1 písm. g) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu; čl. 3 odst. 3 písm. e) a f) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/65/ES ze dne 23. září 2002 o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku a o změně směrnice Rady 90/619/EHS a směrnice 97/77/ES a 98/27/ES.

dotýká obou výše zmíněných metod regulace pro účely ochrany spotřebitelů, a to regulace informací i transakcí. Nadto nelze odhlédnout od skutečnosti, že odborná veřejnost na rozhodnutí ohledně čl. 6 odst. 2 Nařízení a také dalších souvisejících otázek, zejména vztahu směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (dále jen „Směrnice“) a ujednání o volbě práva dle čl. 3 a čl. 6 odst. 2 Nařízení, poměrně dlouho čekala. Přirozeným důsledkem tudíž byla následná reakce odborné veřejnosti na daný rozsudek a rozhodně se vždy nejednalo o slova chvály.⁷ Profesorka Giesela Rühl dokonce na základě tohoto rozsudku znovu nadnesla návrh ohledně specializace senátů SDEU.⁸ Pojďme si tedy přiblížit, čeho se toto rozhodnutí týkalo.

Amazon EU Sàrl je společnost se sídlem v Lucembursku, jež se vedle dalších činností prostřednictvím internetové stránky s doménovým jménem s příponou „.de“ zaměřuje na spotřebitele s bydlištěm v Rakousku, se kterými formou elektronického obchodního styku uzavírá kupní smlouvy. Všeobecné obchodní podmínky společnosti Amazon EU Sàrl obsahovaly mj. klauzuli o volbě práva, která zněla takto: „Rozhodným právem je lucemburské právo; použití Úmluvy OSN o kontraktech na mezinárodní prodej zboží (CVIM) je vyloučeno.“

Verein für Konsumenteninformation, sdružení na ochranu spotřebitelů se sídlem v Rakousku, podalo k rakouskému soudu žalobu na zdržení se jednání s cílem zakázat společnosti Amazon EU Sàrl používat údajně nepřiměřené podmínky uvedené v jejích všeobecných obchodních podmínkách ve vztahu ke spotřebitelům s bydlištěm v Rakousku. V souvislosti s tímto řízením Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud Rakouska) položil několik předběžných otázek. Jedna z nich se týkala toho, zda volba práva členského státu, v němž má sídlo obchodník, může být považována za nepřiměřené ujednání ve smyslu Směrnice.

SDEU v rozsudku konstatoval, že volba práva je dle unijního práva (čl. 6 odst. 2 Nařízení) přípustná,⁹ ale současně ji posuzoval

v kontextu Směrnice a rozhodl, že ujednání o volbě práva může představovat zneužívající klauzuli, to však „pouze v rozsahu, v němž se v jeho znění nebo v jeho kontextu vyskytují určité zvláštnosti, které způsobují významnou nerovnováhu mezi právy a povinnostmi stran“.¹⁰ Závěr SDEU zněl, že ujednání o volbě práva (dle sídla obchodníka) je zneužívající klauzule v rozsahu, v němž uvádí spotřebitele v omyl, že se použije pouze právo, jež bylo stranami zvoleno (lucemburské právo), aniž by spotřebitele informovalo, že čl. 6 odst. 2 Nařízení mu zaručuje ochranu, již mu poskytuje právo členského státu, ve kterém má spotřebitel obvyklé bydliště (rakouské právo).

V následujících částech článku se zaměřím na tři dílčí závěry SDEU, které lze v rozsudku nalézt ve vztahu k volbě práva pro spotřebitelské smlouvy, a podrobím je bližší analýze. Jedná se o otázku (i) aplikace Směrnice na ujednání o volbě práva, (ii) povinnosti obchodníka informovat spotřebitele o účincích čl. 6 odst. 2 Nařízení a (iii) účinků čl. 6 odst. 2 Nařízení.

Pro účely snadnější orientace v rámci analýzy závěrů rozsudku o čl. 6 odst. 2 Nařízení zde uvádím i znění předmětného ustanovení: „Bez ohledu na odstavec 1 si mohou strany zvolit v souladu s článkem 3 právo rozhodné pro smlouvu, která splňuje podmínky odstavce 1. V důsledku této volby však nesmí být spotřebitel zbaven ochrany, kterou mu poskytují ustanovení právního řádu, od nichž se nelze smluvně odchýlit a jež by se v případě neexistence volby práva na základě odstavce 1 jinak použila.“ V případě neexistence volby práva by se aplikovalo právo země, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště.¹¹

Analýza rozsudku – aplikace Směrnice

První analyzovanou otázkou je aplikace Směrnice, a to hned ve dvou rovinách. Za prvé se můžeme zabývat otázkou, proč SDEU Směrnici aplikoval, resp. na jakém základě, a zda by mělo být jako zneužívající klauzule posuzováno i ujednání o volbě práva. Za druhé se jedná o způsob, jakým byla Směrnice aplikována. SDEU tímto rozsudkem odpověděl

⁷ Například RÜHL, G. The Unfairness of Choice-of-Law Clauses, or The (Unclear) Relationship of Art. 6 Rome I Regulation and the Unfair Terms in Consumer Contracts Directive. *Common Market Law Review*, 2018, roč. 55, č. 1, str. 201–224; RUTGERS, J. Judicial Decisions on Private International Law, Court of Justice of the European Union 28 July 2016, Case C-191/15 *Verein für Konsumenteninformation v Amazon EU Sàrl* ECLI:EU:C:2016:612. *Netherlands International Law Review*, 2017, roč. 64, č. 1, str. 172–174.

⁸ RÜHL, G., *The Unfairness*, str. 224.

⁹ Bod 66 rozsudku *Verein für Konsumenteninformation v Amazon EU Sàrl*.

¹⁰ Tamtéž, bod 67.

¹¹ Pokud: a) obchodník provozuje svou profesionální nebo podnikatelskou činnost v zemi, kde má spotřebitel své obvyklé bydliště, nebo b) se jakýmkoli způsobem taková činnost na tuto zemi nebo na několik zemí včetně této země zaměřuje a smlouva spadá do rozsahu této činnosti.

na otázku, která již dlouho visela ve vzduchu, když konstatoval, že Směrnice má být aplikována též na ujednání o volbě práva. Tento závěr vyplývá z rozsudku jasně. Tak zřejmě již však nejsou důvody a právní základ pro tento závěr.

Právní základ pro aplikaci Směrnice

SDEU v rozsudku zkrátka přistoupil k aplikaci Směrnice, aniž by bylo zřejmé, z jakého důvodu. Problém lze v tomto případě spatřovat spíše v nedostatečnosti odůvodnění rozsudku a nejistotě ohledně důvodů SDEU pro tento závěr, nikoliv v samotném závěru o aplikaci Směrnice na smlouvu obecně.¹² Aplikace Směrnice na tuto spotřebitelskou smlouvu není totiž až tak problematická, neboť oba dva relevantní právní řády jsou právními řády členských států a Směrnice představuje kogentní ustanovení Evropské unie, a tudíž by se právní úprava Směrnice jakožto minimálního standardu použila v každém případě.

Dojdeme-li k závěru, že Směrnici je nutné aplikovat na danou spotřebitelskou smlouvu, lze si klást otázku, zda má být Směrnice aplikována též na ujednání o volbě práva a z jakého titulu. Zda například z titulu imperativních norem *legis fori* (čl. 9 Nařízení), z titulu práva rozhodného pro posouzení materiální platnosti souhlasu (čl. 3 a 10 Nařízení), či na základě čl. 23 Nařízení.

V úvahu tedy připadá aplikace Směrnice na základě čl. 9 Nařízení jakožto imperativní normy. Ustanovení Směrnice rozhodně představují kogentní normy Evropské unie a po implementaci též členských států. Z daného však nutně nevyplývá, že právní normy členského státu, jež implementovaly Směrnici, jsou normami imperativními ve smyslu čl. 9 Nařízení.¹³ Aby aplikace těchto právních norem jakožto norem imperativních byla možná, jejich dodržování by muselo být pro určitý stát zásadní pro ochranu jeho veřejných zájmů, jako např. jeho politického, společenského a hospodářského uspořádání. Jedná se

však vždy o imperativní ustanovení konkrétního státu, nikoliv Evropské unie. Zda by mohla ustanovení implementující Směrnici být považována za imperativní normy, není jednoznačné, neboť stále nemáme jednoznačnou odpověď na otázku, do jaké míry mohou být právní normy chránící slabší stranu imperativními normami. Pro účely tohoto článku lze však zjednodušeně říci, že by takové normy mohly být normami imperativními, pokud by chránily také nějaký obecnější zájem, nikoliv jen individuální zájmy slabší smluvní strany.¹⁴ Odborná veřejnost se však neshoduje ani v tom, zda Směrnice slouží k naplnění takového obecnějšího zájmu.¹⁵

SDEU v části rozsudku obsahující právní rámec případu uvádí také čl. 23 Nařízení, který stanoví, že Nařízením „není dotčeno použití ustanovení práva Společenství, které ve zvláštních oblastech stanoví kolizní normy pro smluvní závazkové vztahy“. Může být takovým ustanovením práva Společenství i Směrnice, resp. její čl. 3, 4 a 5? Článek 23 Nařízení se týká pouze vztahu k dalším kolizním ustanovením,¹⁶ nijak se však netýká unifikované (či harmonizované) hmotněprávní úpravy.¹⁷ Pro objasnění si připomeňme, že kolizní norma neobsahuje vlastní pravidlo chování, ale skládá se z tzv. rozsahu (vymezení oblasti působnosti) a navázání (odkazu na rozhodné právo). Pokud tomuto testu podrobíme také ustanovení Směrnice, je nutno konstatovat, že Směrnice (konkrétně čl. 3, 4 a 5) neodkazuje na žádný právní řád a naopak obsahuje samotná pravidla chování (tj. zákaz nepřiměřených ujednání). Články 3, 4 a 5 Směrnice tudíž nepředstavují kolizní normy. Je sice pravda, že v tomto konkrétním případě se čl. 3 a 5 Směrnice vyjadřují k ujednání o volbě práva, tj. hraničnímu určovateli, avšak samy rozhodné právo neurčují. Nelze dle mého názoru ani říci, že by se jednalo o rozšíření kolizní normy, neboť předmětná ustanovení blíže nespecifikují výlučně volbu práva jako takovou, ale týkají se smluvních ujednání v širším kontextu a stanoví pro ně hmotněprávní pravidla. Touto logikou bychom

¹² S ohledem na nedostatek odůvodnění nelze tuto část pojmout příliš jako analýzu rozsudku, neboť je nutné domýšlet si možné scénáře, které mohl SDEU při svém rozhodování sledovat. Také z tohoto důvodu je tato část i přes obsahovou rozsáhlost tohoto tématu poměrně stručná. Pro bližší analýzu této otázky srov. např. RÜHL, G., *The Unfairness*, str. 207–218.

¹³ Článek 9 Nařízení: „Imperativní ustanovení jsou ustanovení, jejichž dodržování je pro stát při ochraně jeho veřejných zájmů, jako např. jeho politického, společenského a hospodářského uspořádání zásadní do té míry, že se vyžaduje jejich použití na jakoukoli situaci, která spadá do jejich oblasti působnosti, bez ohledu na právo, které by se jinak na smlouvu podle tohoto nařízení použilo.“

¹⁴ Srov. PAUKNEROVÁ, M. In: Pauknerová, M. – Rozehnalová, N. – Zavadilová, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*, Praha 2013, str. 34.

¹⁵ Srov. RÜHL, G., *The Unfairness*, str. 216, pozn. č. 65.

¹⁶ Lze uvést následující příklady: článek 22 odst. 4 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS; čl. 7 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES ze dne 25. května 1999 o některých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na toto zboží; čl. 6 odst. 2 Směrnice. Tato ustanovení obsahují povinnost členských států přijmout opatření pro to, aby spotřebitel neztratil ochranu, kterou mu poskytují tyto směrnice, v důsledku volby práva třetí země jako práva rozhodného pro smlouvu, jestliže smlouva úzce souvisí s územím členských států.

¹⁷ BÉLOHLÁVEK, A. *Římská úmluva. Nařízení Řím I–II. díl – komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Vydání k 17. 12. 2009. Praha 2009, str. 1836.

mohli rozšířit čl. 23 Nařízení na veškerá ustanovení, která se týkají právních jednání, pokud bychom na základě hmotného práva upravujícího právní jednání došli k závěru, že souhlas s volbou práva nebyl platně učiněn. Na druhou stranu by dle mého názoru mohl mít na základě čl. 23 Nařízení před Nařízením přednost čl. 6 odst. 2 Směrnice, dle kterého by měla být přijata opatření nezbytná pro zajištění toho, aby spotřebitel neztratil ochranu dle Směrnice v důsledku volby práva třetího státu, jestliže smlouva úzce souvisí s územím členských států. Zde však nešlo o volbu práva třetího státu. Nelze tedy dle mého názoru uzavřít, že by čl. 3, 4 a 5 Směrnice měly být aplikovány na základě čl. 23 Nařízení. Domnívám se, že tímto směrem čl. 23 Nařízení nemířil. I přes mé výhrady však čl. 23 Nařízení může být jedním z možných základů pro aplikaci Směrnice.¹⁸

Další variantou je aplikace Směrnice na základě čl. 3 a 10 Nařízení. Článek 3 Nařízení stanoví náležitosti pro volbu práva. V otázkách existence a platnosti souhlasu se potom odvolává na čl. 10, 11 a 13 Nařízení. Někteří autoři se však domnívají, že předmětné články nemohou být základem pro aplikaci Směrnice mj. proto, že v případě volby práva se má podle čl. 10 Nařízení posuzovat pouze existence a platnost souhlasu a že panuje shoda na tom, že přiměřenost není otázkou souhlasu.¹⁹ Na druhou stranu si však dovedu představit, že v rámci platnosti souhlasu by byla posuzována jasnost a srozumitelnost ujednání, neboť těžko lze vyjádřit platný souhlas s něčím, co není určité či srozumitelné.

Nad rámec výše uvedeného se domnívám, že Směrnice by neměla být aplikována na ujednání o volbě práva také proto, že zvláštní právní úpravu pro ochranu spotřebitele před nepřiměřeným ujednáním o volbě práva obsahuje čl. 6 odst. 2 Nařízení. To stranám umožňuje určit si rozhodné právo i v těchto případech, avšak s jistým omezením spočívajícím v tom, že postavení spotřebitele se zjednodušeně řečeno nesmí volbou práva zhoršit co do standardu jeho ochrany. Nařízení, zejména čl. 6 odst. 2, vnímám jako *lex specialis* vůči Směrnici. Účelem Směrnice je ochrana spotřebitele a omezení vůle obchodníka.

Stejný účel však naplňuje také čl. 6 odst. 2 Nařízení, který taktéž omezuje vůli stran (příčemž s ohledem na nerovné postavení stran lze očekávat, že především vůli obchodníka) ve prospěch spotřebitele. Článek 6 odst. 2 Nařízení se však vztahuje na užší rozsah smluvních vztahů, a to pouze na volbu práva. Aplikací Směrnice tak dochází technicky k dvojí ochraně, čímž je ale narušena logická koncepce Nařízení.

Způsob aplikace Směrnice

Zarážející také je, jakým způsobem SDEU aplikuje Směrnici na ujednání o volbě práva.²⁰ SDEU neprovádí posouzení ohledně nepřiměřenosti ve smyslu čl. 3 a 4 Směrnice.²¹ Místo toho přešel SDEU rovnou k otázce naplnění požadavku jasnosti a srozumitelnosti ujednání dle čl. 5 Směrnice. Není tak jasné, zda by v jiném případě při naplnění požadavku srozumitelnosti nepřešel také k rozsáhlejšímu posouzení dle čl. 3 Směrnice a nehodnotil by, zda ujednáním o volbě práva není způsobena nepřiměřená nerovnováha práv a povinností v neprospěch spotřebitele.²² Z textace rozsudku by však bylo možné dovést, že dle SDEU by provedení testu nepřiměřenosti dle čl. 3 a 4 Směrnice bylo možné. Bod 67 rozsudku hovoří o zvláštích způsobujících významnou nerovnováhu mezi právy a povinnostmi stran. Tato textace přitom vychází přímo z čl. 3 odst. 1 Směrnice. Následující bod rozsudku pak uvádí, že konkrétně může takový charakter ujednání vyplývat z nejasnosti či nesrozumitelnosti ujednání. Z daného by vyplývalo, že mohou být i jiné důvody pro zneužívající charakter ujednání o volbě práva. Pokud by se však přistoupilo k posouzení přiměřenosti ujednání o volbě práva v kontextu čl. 3 a 4 Směrnice (materiální přiměřenost), došlo by k průlomu do evropského mezinárodního práva soukromého a jeho principů.²³ A pokud by se k provedení testu dle čl. 3 Směrnice přešlo jen přistoupilo, mělo by být srovnáváno postavení stran bez této klauzule (právo dle spotřebitelova obvyklého bydliště) a s ní pouze ve smyslu zvoleného práva (právo dle sídla obchodníka), nebo by již v rámci posuzování

¹⁸ Viz RÜHL, G., *The Unfairness*, str. 216–217.

¹⁹ Srov. tamtéž, str. 212, s odkazem na další autory v pozn. č. 49.

²⁰ Pro bližší informace k odklonu od dříve prováděných testů přiměřenosti v souvislosti se Směrnici viz RUTGERS, J., c. d., str. 172–174. Zde autorka analyzuje skutečnost, že SDEU neprovedl testy, které dříve zavedl pro posouzení přiměřenosti – *significance test a transparency test* –, popř. je neprovedl stejným způsobem.

²¹ Článek 3 Směrnice zní: „Smluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednána, je považována za nepřiměřenou, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.“

²² Srov. RÜHL, G., *The Unfairness*, str. 223.

²³ Srov. tamtéž.

přiměřenosti ujednání o volbě práva měla být provedena aplikace čl. 6 odst. 2 Nařízení? Nebo lze zjednodušeně říci, že volba práva takový efekt (vznik významné nerovnováhy) mít nemůže právě s ohledem na čl. 6 odst. 2 Nařízení, který zajišťuje, že spotřebitelovo postavení se nezhorší?²⁴

Analýza rozsudku – informační povinnost

Absence právního základu pro vyžadování splnění informační povinnosti

Druhá otázka, která vyvstává na základě rozsudku, zní, jak je to tedy s regulací informací ohledně rozhodného práva. Nařízení žádnou povinnost jedné smluvní strany informovat ohledně rozhodného práva či důsledků volby práva druhou smluvní stranu neobsahuje. Takovou povinnost nestanovila ani Římská úmluva²⁵. Na evropské úrovni však nalezneme několik směrnic, které kladou na obchodníky požadavek spočívající v poskytnutí informací o rozhodném právu spotřebitelům.²⁶

Přestože Nařízení, a dokonce ani Směrnice povinnost informovat spotřebitele ohledně rozhodného práva nestanovuje, může se ve světle rozsudku jevit, že dnes již obchodníci takovou povinnost mají. SDEU totiž došel k závěru, že zneužívající charakter ujednání o volbě práva může vyplývat z nenaplnění požadavku na jasný a srozumitelný jazyk. Požadavek srozumitelnosti má být dle SDEU s ohledem na nerovné postavení spotřebitele a obchodníka vykládán široce, a nemůže být tudíž omezen pouze na formální a gramatické hledisko.²⁷ Z dřívější judikatury SDEU také vyplývá, že spotřebitel by měl být informován o svých právech, která jsou stanovena kogentními právními normami.²⁸ Ujednání o volbě práva (obchodníka) je tak dle SDEU nepřiměřeným ujednáním, neboť spotřebitel nebyl informován o čl. 6 odst. 2 Nařízení, dle

kterého není možné spotřebitele zbavit ochrany, která by mu příslušela podle kogentních ustanovení práva státu jeho obvyklého bydliště, a který je sám kogentním ustanovením.²⁹ Tím byl uveden v omyl, že se na smlouvu použije pouze právo státu, ve kterém má sídlo obchodník.³⁰

SDEU tímto rozsudkem stanovil informační povinnost pro obchodníky uzavírající přeshraniční spotřebitelské smlouvy, a to povinnost informovat spotřebitele o existenci a účincích čl. 6 odst. 2 Nařízení, tj. o skutečnosti, že spotřebitel nemůže být zbaven ochrany, kterou mu poskytuje právo státu, ve kterém se nachází jeho obvyklé bydliště.

Domnívám se, že pro požadování splnění informační povinnosti neměl SDEU žádné opodstatnění (resp. právní základ), neboť Nařízení ani Směrnice dané nepožadují.³¹ Z výše uvedených odkazů na směrnice, které s rozhodným právem informační povinnost spojují, však jednoznačně vyplývá, že tam, kde zákonodárce považoval za vhodné informační povinnost zahrnout, tak učinil. V době přípravy Nařízení nebylo využívání informačních povinností pro vyrovnání informovanosti smluvních stran ničím neobvyklým. Pokud by zákonodárce tuto informační povinnost vůči spotřebitelům zamýšlel, mohl ji zakomponovat do samotného čl. 6 Nařízení.

Problém s rozsahem informační povinnosti

Pokud se navíc SDEU domnívá, že spotřebitel má být informován o kogentních ustanoveních, která se na smlouvu vztahují, lze si klást otázku, zda dané znamená, že musí obchodník informovat spotřebitele o veškerých kogentních ustanoveních, jež právní řád státu spotřebitelova obvyklého bydliště obsahuje za účelem ochrany spotřebitele. Nebo by měl obchodník nejdříve zhodnotit, která ustanovení se budou aplikovat a která ne s ohledem na preferenční přístup a skutečnost, že

²⁴ V této otázce se nám projeví možný problematický výklad SDEU ohledně účinků čl. 6 odst. 2 Nařízení spočívající v tom, že by nedocházelo ke komparaci právních řádů a aplikaci preferenčního přístupu, ale rovnou k aplikaci kogentních ustanovení spotřebitelova práva. K tomuto blíže v následující části tohoto článku.

²⁵ Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřená k podpisu v Římě dne 19. června 1980; OJ C 169, 8. 7. 2005, s. 10–22.

²⁶ Článek 23 odst. 1 písm. c) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/61/EU ze dne 8. června 2011 o správcích alternativních investičních fondů a o změně směrnic 2003/41/ES a 2009/65/ES a nařízení (ES) č. 1060/2009 a (EU) č. 1095/2010; čl. 183 odst. 1 a čl. 185 odst. 3 písm. m) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/138/ES ze dne 25. listopadu 2009 o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (Solventnost II); čl. 22 odst. 1 písm. g) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu; čl. 3 odst. 3 písm. e) a f) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/65/ES ze dne 23. září 2002 o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku a o změně směrnice Rady 90/619/EHS a směrnic 97/7/ES a 98/27/ES.

²⁷ Viz rozsudek SDEU ze dne 23. 4. 2015 ve věci C-96/14 *Jean-Claude Van Hove v. CNP Assurances SA*, bod 40; rozsudek SDEU ze dne 30. 4. 2014 ve věci C-26/13 *Árpád Kásler, Hajnalka Káslerová v. OTP Jelzálogbank Zrt*, bod 71 a 72; rozsudek SDEU ze dne 26. 2. 2015 ve věci C-143/13 *Bogdan Matei, Ioana Ofelia Matei v. SC Volksbank România SA*, bod 73.

²⁸ Viz rozsudek SDEU ze dne 26. 4. 2012 ve věci C-472/10 *Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság v. Invitel Távközlési Zrt*, bod 29.

²⁹ Bod 67 rozsudku *Verein für Konsumenteninformation v. Amazon EU Sàrl*.

³⁰ Tamtéž, bod 71.

³¹ Srov. Rühl, G., *The Unfairness*, str. 219.

zvolené právo může zajišťovat stejnou nebo vyšší úroveň ochrany spotřebitele? Ze stanoviska generálního advokáta a též ze samotného rozsudku SDEU lze usoudit, že pro zajištění srozumitelnosti ujednání o volbě práva je dostatečný pouhý odkaz na čl. 6 odst. 2 Nařízení, resp. jeho znění.³² Pokud by však byla informační povinnost omezena opravdu jen na informování spotřebitele o existenci a znění čl. 6 odst. 2 Nařízení, nemusí splnění této informační povinnosti nutně pomoci srozumitelnosti pro spotřebitele.

Uvedení textace čl. 6 odst. 2 Nařízení o zajištění ochrany poskytované kogentními normami práva státu spotřebitelova obvyklého bydliště by navíc mohlo být pro spotřebitele někdy i matoucí. A to například i proto, že na konkrétní spotřebitelský smluvní vztah čl. 6 odst. 2 Nařízení nemusí dopadat s ohledem na čl. 6 odst. 1 a 3 Nařízení, které vymezují spotřebitelské smlouvy, na které má být čl. 6 Nařízení aplikován. První odstavce předmětného ustanovení přitom vymezuje aplikaci čl. 6 Nařízení s ohledem na působení obchodníka, resp. provoz jeho činnosti či jeho jiné zaměření, na stát, ve kterém se nachází obvyklé bydliště spotřebitele. Ochrana poskytovaná čl. 6 Nařízení se tudíž neaplikuje na spotřebitelskou smlouvu, která je uzavřena se spotřebitelem, který má své obvyklé bydliště na území státu, ve kterém obchodník neprovozuje svou činnost, a ani se na tento stát nezaměřuje svou činností. Pokud například český spotřebitel (s obvyklým bydlištěm v České republice) dočasně studuje v Rakousku a v rámci svého pobytu v Rakousku bude využívat služeb internetového obchodu Amazon.de, nebude mít zaručenu ochranu, již poskytují kogentní normy rakouského práva. Popřípadě se obchodník může zaměřovat na určitý stát s jednou odnoží svého podnikání a spotřebitelská smlouva se týká činnosti jiné.

Domnívám se, že pokud by měl být opravdu naplněn účel deklarovaný SDEU, tj. srozumitelnost pro spotřebitele a seznámení s jeho právy, musel by obchodník výše uvedené

skupiny spotřebitelů rozlišovat při tvorbě standardizovaných smluv a všeobecných obchodních podmínek, a pravděpodobně tedy v ujednání o volbě práva uvést vedle informace o účincích čl. 6 odst. 2 Nařízení také skutečnost, že se dané bude aplikovat pouze na spotřebitele s obvyklým bydlištěm v daném státě, resp. státech. Lze upozornit také na možné problémy spotřebitele ohledně výkladu pojmu obvyklé bydliště, který je vykládán autonomně a nemusí se ztotožňovat s představou spotřebitele o významu tohoto pojmu ve smyslu jeho práva.³³ Pokud by informace o čl. 6 odst. 2 Nařízení byly v obchodních podmínkách obchodníka uvedeny, ale na konkrétní vztah by čl. 6 odst. 2 Nařízení nebyl aplikovatelný, bylo by to pro spotřebitele matoucí a s ohledem na omezenou ochranu spotřebitelů mimo rozsah čl. 6 odst. 1 Nařízení by to mohlo být též škodlivé.³⁴

Tím, že se SDEU rozhodl aplikovat Směrnici v případě čl. 6 odst. 2 Nařízení, měla by se aplikovat pro konzistentnost teoreticky také v případě dalších spotřebitelských smluv, které nelze podřadit pod čl. 6 Nařízení.³⁵ Mohlo by se jednat o smlouvy o přepravě, pojistné smlouvy, smlouvy o prodeji zboží či poskytování služeb, u kterých nebude splněna podmínka „zaměření činnosti obchodníka“, atd. A měl by obchodník informovat spotřebitele také o imperativních normách dle čl. 9 Nařízení, výhradě veřejného pořádku nebo omezení volby práva ve smyslu čl. 3 odst. 3 a 4 Nařízení, když dané může také ovlivnit podobu práva, jímž se bude řídit daný smluvní vztah?

Neúčinnost informační povinnosti

Další problém shledávám v tom, že plnění informační povinnosti je v otázkách rozhodného práva velmi složité a tento způsob regulace pravděpodobně nebude příliš účinný.³⁶ Koncepce ochrany slabší smluvní strany, jež je obsažena v čl. 6 Nařízení, není jednoduchá a dělá problémy i mnohým právníkům či

³² Bod 104 stanoviska generálního advokáta Henrika Saugmandsgaarda Øe předneseného dne 2. 6. 2016 ve věci C-191/15 *Verein für Konsumenteninformation v Amazon EU Sàrl* a bod 69 rozsudku *Verein für Konsumenteninformation v Amazon EU Sàrl*.

³³ Pro bližší informace k pojmu obvyklé bydliště či obvyklý pobyt viz PFEIFFER, M. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. Praha 2013.

³⁴ Dle mého názoru by se s ohledem na tvrzení SDEU mohlo stát, že tato nejasnost by vedla spotřebitele k uzavření smlouvy, kterou by jinak neuzavřel, v domněnku, že mu je zajištěna jistá ochrana. To by však neodpovídalo skutečnosti. V případě neuvedení informace o čl. 6 odst. 2 Nařízení by spotřebitelé mohli být spíše odrazeni od uzavření smlouvy, která se má řídit cizím právem. Pokud by takovou smlouvu však již uzavřeli a následně by došlo ke sporu mezi spotřebitelem a obchodníkem, spotřebitel by měl již větší motivaci ke zjištění potřebných informací, neboť by relevantní událost již nastala, a zjistil by, že má zajištěn minimální standard ochrany odpovídající kogentním normám práva státu svého obvyklého bydliště.

³⁵ Srov. RÜHL, G., *The Unfairness*, str. 222.

³⁶ Obecně k otázce vhodnosti využití informační povinnosti v tomto případě srov. tamtéž, str. 220–221. Autorka zdůrazňuje vedle jiného také problém behaviorálních anomálií, které rozhodování spotřebitelů doprovázejí, a to zejména v důsledku informačního zahlcení (*information overload*). Srov. též RÜHL, G., *Consumers*, str. 580. K otázce účinnosti poskytování informací srov. BEN-SHAHAR, O. – SCHNEIDER, C. E. *The Failure of Mandated Disclosure*. *University of Pennsylvania Law Review*, 2011, roč. 159, str. 647; BECHER, S. I. *Behavioral Science and Consumer Standard Form Contracts*. *La. L. Rev.*, 2007, roč. 68, str. 167 a násl. V elektronické verzi in: *LSU Law Digital Commons* [online]. 26. 10. 2018. Dostupné na <<https://digitalcommons.law.lsu.edu/lalrev/vol68/iss1/6/>>.

soudům. Dle mého názoru nelze totiž zjednodušeně říci, že spotřebitelé mají zaručenu v určitém rozsahu aplikaci práva státu svého obvyklého bydliště. Nejdříve musí dojít k porovnání právních řádů a jejich výhodnosti pro spotřebitele. Určit výhodnější právní řád je navíc mnohdy obtížné, o to víc, nebude-li spotřebitel řešit konkrétní otázku, ale obecně svá práva před uzavřením smlouvy. Problém může mít spotřebitel také s určením kogentních ustanovení předmětného právního řádu. Je tedy dle mého názoru minimálně diskutabilní, zda pro spotřebitele bude strohá informace o čl. 6 odst. 2 Nařízení příliš užitečná. Na základě takto poskytnuté informace totiž spotřebitelé stále nebudou vědět, jaká jsou jejich práva.³⁷

Druhá rovina neúčinnosti může spočívat v tom, že více informací neznamená lepší rozhodnutí, neboť s ohledem na příliš velké množství informací jim spotřebitel v závěru věnuje méně pozornosti.³⁸ V této souvislosti je vhodné připomenout také problematiku racionální apatie.³⁹ Dané totiž ukazuje, že poskytování více informací spotřebitelům nemusí mít potřebný efekt, protože pokud má spotřebitel jednat racionálně, většinou se mu s ohledem na hodnotu předmětu smlouvy nevyplatí vynaložit čas a případně též náklady na získání, čtení a prostudování veškerých informací a důsledků.⁴⁰ Další problematický aspekt, který lze zahrnout do behaviorálních anomálií u spotřebitelů, spatřuji v tom, že dokonce i v případě, že spotřebitel disponuje potřebnými informacemi, neznamená to, že na jejich základě učiní racionální rozhodnutí.⁴¹ Důvodem může být optimistické nahlížení na vývoj smluvního vztahu a podcenění jistých rizik (*optimistic bias*).⁴²

Analýza rozsudku – účinky čl. 6 odst. 2 Nařízení dle SDEU

Další ze závěrů SDEU, který stojí za pozornost, se týká přístupu SDEU k aplikaci čl. 6 odst. 2 Nařízení. SDEU totiž v předmětném rozsudku konstatoval, že ujednání o volbě práva má charakter zneužívající klauzule, protože je spotřebitel uveden v omyl v tom smyslu, že se bude aplikovat pouze zvolené právo (lucemburské), a nikoliv také právo státu jeho obvyklého bydliště (rakouské právo). Konkrétně SDEU uvedl: „Článek 6 odst. 2 Nařízení Řím I totiž zakotvuje možnost, aby si smluvní strany sjednaly právo rozhodné pro spotřebitelskou smlouvu za podmínky, že bude zajištěno dodržení ochrany, které spotřebitelé požívají na základě ustanovení práva sídla soudu, od kterých se nelze smluvně odchýlit.“^{43, 44} A dále: „S ohledem na imperativní charakter požadavku obsaženého v čl. 6 odst. 2 Nařízení Řím I musí soud, kterému bylo předloženo ujednání o volbě rozhodného práva v případě, kdy se jedná o spotřebitele s hlavním bydlištěm v Rakousku, použít rakouskou právní úpravu, od které se podle rakouského práva nelze smluvně odchýlit.“⁴⁵

Generální advokát Henrik Saugmandsgaard Øe ve svém stanovisku dokonce explicitně uvedl, že rakouské právo, tj. právo státu obvyklého bydliště spotřebitele, má být použito nehledě na standard ochrany spotřebitele, který poskytuje, resp. nehledě na to, zda je tento standard vyšší než v případě zvoleného práva.⁴⁶ Zjednodušeně řečeno, spotřebitel má dle názoru generálního advokáta v této věci vždy možnost dovolávat se závazných ustanovení práva státu, v němž má bydliště.

Předmětné ustanovení však bylo v odborné literatuře konstantně vykládáno tak, že spotřebitel na tom nemůže být na základě volby rozhodného práva jiného, než které by bylo použito nebýt volby práva, hůře, než kdyby volba práva nebyla učiněna.⁴⁷ Výsledkem

³⁷ RÜHL, G., *The Unfairness*, str. 220.

³⁸ Tamtéž, str. 221; RÜHL, G., *Consumer*, str. 580.

³⁹ K tomu také RAKOFF, T. D. *Contracts of Adhesion: An Essay in Reconstruction*. *Harv. L. Rev.*, 1983, roč. 96, č. 6, str. 1227. RÜHL, G., *Consumer*, str. 579–580.

⁴⁰ Tamtéž, str. 579–580.

⁴¹ Tamtéž, str. 582–583. Srov. též BECHER, S. I., c. d.

⁴² RÜHL, G., *Consumer*, str. 583.

⁴³ Bod 66 rozsudku *Verein für Konsumenteninformation v Amazon EU Sàrl*.

⁴⁴ S ohledem na nepřesnost v překladu uvádím také anglické znění: „Article 6(2) of the Rome I Regulation provides that the parties may choose the law applicable to a consumer contract, provided that the protection is ensured which the consumer is afforded by provisions of the law of his country that cannot be derogated from by agreement.“

⁴⁵ Bod 70 rozsudku *Verein für Konsumenteninformation v Amazon EU Sàrl*.

⁴⁶ Viz bod 100 stanoviska generálního advokáta Henrika Saugmandsgaarda Øe předneseného dne 2. 6. 2016 ve věci C-191/15 *Verein für Konsumenteninformation v Amazon EU Sàrl*.

⁴⁷ Např. RÜHL, G., *The Unfairness*, str. 208; RÜHL, G. *The Protection of Weaker Parties in the Private International Law of the European Union: A Portrait of Inconsistency and Conceptual Truancy*. *Journal of Private International Law*, 2014, roč. 10, str. 352–353; TANG, Z. S. *Electronic Consumer Contracts in the Conflict of Laws*. 2. vydání. Oxford a Portland, Oregon, str. 174. *Studies in Private International Law*; MANKOWSKI, P. In: Ferrarri, F. – Leible, S. *Rome I Regulation: The Law Applicable to Contractual Obligations in Europe*, Mnichov 2009, str. 189 a násl.; VAN BOCHOVE, L. *Overriding Mandatory Rules as a Vehicle for Weaker Party Protection in European Private International Law*, *Erasmus Law Review*, 2014, č. 3, str. 152; BĚLOHLÁVEK, A., c. d., str. 1058; BŘICHÁČEK, T. *Kolizní úprava spotřebitelských smluv v nařízení Řím I – aktuální otázky*. *Právní rozhledy [online]*, 2012, č. 23–24, str. 829 a násl. [cit. 2018-10-25]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz>>.

aplikace této koncepce je skutečnost, že spotřebitel si může v důsledku volby práva teoreticky pouze přilepšit. Jeho postavení se však nikdy nemůže zhoršit, neboť minimálně standard ochrany, který mu zaručují kogentní ustanovení práva státu, v němž se nachází spotřebitelovo obvyklé bydliště, je zajištěn.

Tento přístup je v zahraniční literatuře pojmenován jako *preferential law approach*, v tomto případě *preferential law approach with law mix*.⁴⁸ Jako český ekvivalent lze pravděpodobně použít termín preferenční přístup. Česká odborná literatura ale tento pojem standardně nepoužívá.⁴⁹ Postup v rámci této metody spočívá v tom, že dojde k porovnání zvoleného práva a práva státu, ve kterém má spotřebitel své obvyklé bydliště, resp. kogentních ustanovení poskytujících spotřebiteli ochranu v dané otázce. Posléze se určí, které právo vychází z této komparace jako výhodnější pro spotřebitele, a to se přednostně použije.⁵⁰ To ovšem pouze v rozsahu posuzovaných ustanovení týkajících se konkrétní situace. Ve zbývajícím rozsahu se bude aplikovat právo, jež si strany zvolily. Odtud doplnění názvu *with law mix*. Pokud se tedy předmětný spor bude týkat např. odstoupení od smlouvy, budou porovnána kogentní ustanovení upravující odstoupení od smlouvy. Ta výhodnější se posléze použijí v kombinaci se zvoleným právem, kterým se budou řídit některé další smluvní otázky. Nutno dodat, že takto není předmětné ustanovení chápáno jen v rámci odborné literatury, ale také ze strany Evropské komise.⁵¹

Předmětné ustanovení je výsledkem mnohých kompromisů. Koncepce, jež byla v závěru přijata, představuje omezení účinků autonomie vůle, nikoliv její omezení již při volbě práva. Tato metoda, zejména ve formě možného míchání dvou právních řádů, nejvíce respektuje autonomii vůle smluvních stran.⁵² K jejímu omezení totiž nemusí dojít vůbec anebo pouze v minimálním požadovaném rozsahu. Primárně má být tedy ctěna volba práva učiněná smluvními stranami a má být aplikováno zvolené právo (*lex electi*).

S ohledem na minimální zásah do rozsahu aplikace zvoleného práva je tento výsledek vhodný také pro podporu zájmu obchodníků o zapojení do mezinárodního obchodu.⁵³ Na druhou stranu pro účely ochrany spotřebitele jakožto slabší smluvní strany a také pro podporu rozvoje jednotného vnitřního trhu ve smyslu limitace obav spotřebitelů z důsledků přeshraničního obchodu je přistoupeno k zajištění standardu ochrany spotřebitele, který by mu poskytoval „jeho právní řád“.⁵⁴ Spotřebitel se tak přeshraničního obchodního styku nemusí obávat, neboť by v důsledku mezinárodního prvku v právním vztahu nemělo být zhoršeno jeho postavení. Zřejmou nevýhodou je však složitost dané koncepce a náročnost její aplikace.

Nastolenou otázkou je, jak se SDEU v analyzovaném rozsudku vypořádal s účinky čl. 6 odst. 2 Nařízení. SDEU své výše uvedené deklarace nijak blíže neodůvodnil. Z obsahu rozsudku nevyplývá, že by SDEU učinil výše zmiňovanou komparaci právních řádů Rakouska a Lucemburska. V posuzovaném případě by však dle mého názoru bylo velmi obtížné komparaci relevantních kogentních ustanovení rakouského práva chránících spotřebitele s lucemburským právem provést, neboť se nejednalo o řešení konkrétní situace, sporu mezi obchodníkem a spotřebitelem. Teoreticky si však SDEU mohl vybrat některá ustanovení, na základě nichž by došel k závěru, že rakouské právo by alespoň v části použito být mělo. V takovém případě by bylo možné uvažovat o tom, že předpoklady závěru SDEU o nepřiměřenosti ujednání jsou splněny, neboť alespoň v nějaké části by mělo být rakouské právo použito. Pokud tak SDEU učinil, z rozsudku to v žádném případě nevyplývá. Z odstavce 66 rozsudku, uvádějícího „zajištění dodržení ochrany“, by bylo teoreticky možno dovodit, že má být zajištěn standard ochrany, a že se tedy jedná o preferenční přístup. SDEU však tento postup (zahrnující komparaci právních řádů) ani slovem nezmínil a z textace zejména odstavce 70 rozsudku se naopak zdá, že tuto část aplikačního

⁴⁸ Viz pozn. č. 47.

⁴⁹ Většina tuzemské literatury vyjadřující se k danému tématu končí pojednání o účincích tohoto článku konstatováním, že spotřebitel nesmí být zbaven ochrany, kterou mu poskytuje právo státu, v němž má své obvyklé bydliště. Otázkou, zda je zajištěna aplikace kogentních ustanovení daného práva či zda je zajištěn standard ochrany, tj. nad obvyklý rámec, se z českých autorů zabýval například A. Bělohávek (BĚLOHÁVEK, A., c. d., str. 1058) a T. Břicháček (BŘICHÁČEK, T., c. d.).

⁵⁰ U takových kolizních norem můžeme vidět posazení materiální spravedlnosti. Ta byla v kontinentálním mezinárodním právu soukromém spíše výjimečná, ale v nedávné době se začala prosazovat častěji s ohledem na ochranu slabší smluvní strany. Viz PAUKNEROVÁ, M. Prostor pro uvážení v českém mezinárodním právu soukromém. Ohlédnutí se za mezinárodním právem soukromým k výročí Antonína Hobzy (Judicial Discretion in the Czech Private International Law: Looking Back at Czech Private International Law in Honour of Antonín Hobza). *Právník*, 2016, č. 1, str. 24.

⁵¹ Viz Evropská komise. Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje, KOM(2011) 63,5 v konečném znění, 2011, důvodová zpráva, str. 3, a bod 3 preambule.

⁵² RÜHL, G., *Consumer*, str. 596.

⁵³ Důvodem může být vyšší ekonomická účinnost této varianty s ohledem na nižší regulační náklady.

⁵⁴ Myšleno právo státu, ve kterém má spotřebitel své obvyklé bydliště.

procesu nepovažuje za nutnou. K jednoznačnému stanovisku generálního advokáta se však SDEU v rozsudku u této otázky nijak nepřihlásil.⁵⁵

Zůstává tak otázkou, zda SDEU, resp. příslušný senát,⁵⁶ není s výše uvedeným srovnáním, zda si rozhodování a vyhotovení rozsudku zjednodušil, či zda tuto doktrínu úmyslně pohřbil. Pokud by platila první nebo třetí teze, byla by tato skutečnost zejména pro odborníky z řad mezinárodního práva soukromého dle mého názoru značně alarmující. Ani druhá varianta však není příliš uklidňující. Myslím, že jak odborná veřejnost, tak veřejnost laická by si bližší odůvodnění s ohledem na možnost chápání rozsudku jako zásadní změny v nazírání na čl. 6 odst. 2 Nařízení zasloužila. Nezbyvá než věřit, že odklon od preferenčního přístupu nebyl záměrem SDEU a že tento možný výklad je jen výsledkem zjednodušení rozhodnutí ze strany SDEU a nedostatečnosti odůvodnění a také skutkových okolností případu, kdy nebyl řešen konkrétní individuální spor mezi spotřebitelem a obchodníkem.

Řešení otázky účinků čl. 6 odst. 2 Nařízení SDEU v rozsudku přináší nejasnosti i nad rámec výše uvedeného. Bod 71 rozsudku hovoří o ochraně spotřebitele, kterou „mu zajišťují imperativní ustanovení práva, které by bylo rozhodné v případě neexistence tohoto ujednání“. Česká verze rozsudku uvádí pojem „imperativní ustanovení“. Zde je nutné pro úplnost poznamenat, že je nutné činit rozdíl mezi normami imperativními a normami kogentními.⁵⁷ Článek 6 odst. 2 Nařízení hovoří o ustanoveních, od kterých se nelze smluvně odchýlit, tj. o normách kogentních.⁵⁸ Imperativní normy nemají přednost jen před smluvními ujednáními, ale také zákonnými ustanoveními jiných právních řádů a jejich aplikace je upravena v čl. 9 Nařízení. Lze se však domnívat, že tento problém spočívající v užití pojmu „imperativní ustanovení“ je pouze zdánlivý. Anglická verze totiž používá pojmu *mandatory provisions* a *provisions that cannot be derogated from by agreement*, představujících kogentní normy, nikoliv *overriding*

mandatory provisions, jež jsou normami imperativními.⁵⁹ Jedná se tedy pravděpodobně jen o chybu, která vznikla v důsledku překladu do češtiny.

Chyba v překladu provází také bod 66 rozsudku, neboť česká verze zde popisuje účinky čl. 6 odst. 2 Nařízení jako zajištění „dodržení ochrany, které spotřebitelé požívají na základě ustanovení práva sídla soudu, od kterých se nelze smluvně odchýlit“. Jak čl. 6 odst. 2 Nařízení, tak anglická verze rozsudku⁶⁰ však jednoznačně směřují k ochraně poskytované ustanoveními práva spotřebitele, tj. státu, ve kterém má spotřebitel své obvyklé bydliště, nikoliv práva sídla soudu.

Závěr

Rozsudek *Verein für Konsumenteninformation v Amazon EU Sàrl* byl jakožto rozsudek týkající se čl. 6 odst. 2 Nařízení a vztahu Nařízení a Směrnice dlouho očekáván, výsledkem však může být dle mého názoru u odborníků na mezinárodní právo soukromé jisté zklamání. Jako velký problém rozsudku vnímám nedostatečnost odůvodnění, neboť při analýze rozsudku si můžeme mnohdy jen domýšlet, co SDEU k předmětným závěrům a formulacím vedlo.

Tento článek se zabýval třemi dílčími závěry, jež SDEU v rozsudku vyslovil, a to ohledně: (i) aplikace Směrnice na ujednání o volbě práva, (ii) povinnosti obchodníka informovat spotřebitele o účincích čl. 6 odst. 2 Nařízení a (iii) účinků čl. 6 odst. 2 Nařízení.

I přes své pochybnosti ohledně vhodnosti aplikace Směrnice na ujednání o volbě práva jsem v této části nebyla schopna se zcela jednoznačně vůči závěru SDEU vymezit právě s ohledem na absenci jakéhokoliv odůvodnění pro takovou aplikaci. Domnívám se však, zjednodušeně řečeno, že čl. 3 a čl. 6 odst. 2 Nařízení obsahují zvláštní právní úpravu pro volbu práva a pro ochranu spotřebitele před nepřiměřenou volbou práva. Posuzováním přiměřenosti ujednání o volbě práva dle Směrnice dochází dle mého názoru svým způsobem k narušení pravidel mezinárodního

⁵⁵ Můžeme doufat, že důvodem je, že SDEU se stanoviskem generálního advokáta, který měl za to, že v případě čl. 6 odst. 2 Nařízení nemusí být provedena komparace standardů ochrany spotřebitele dle právních řádů přicházejících do úvahy, nesouhlasil a tento názor nenásledoval.

⁵⁶ Ve složení L. Bay Larsen, D. Švaby, J. Malenovský, M. Safjan and M. Vilaras.

⁵⁷ Srov. ROZEHNALOVÁ, N. Určení rozhodného práva In: Rozehnalová, N. – Valdhan, J. – Dříčková, K. – Kyselovská, T. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*, Praha 2013, str. 123; PAUKNEROVÁ, M. In: Pauknerová, M. – Rozehnalová, N. – Zavadilová, M., c. d., str. 32–33.

⁵⁸ Viz PFEIFFER, M. Závazkové právo. In: Kučera, Z. – Pauknerová, M. – Růžička, K. a kol. *Mezinárodní právo soukromé*, 8. vydání, Plzeň – Brno 2015, str. 302; BĚLOHLÁVEK, A., c. d., str. 1059.

⁵⁹ Stejně tak ve francouzské verzi rozsudku není používán termín, jenž vymezuje imperativní normy ve smyslu čl. 9 Nařízení (*les lois de police*), ale termín pro normy kogentní (*les dispositions impératives* či *des dispositions auxquelles il ne peut être dérogé par accord*).

⁶⁰ „[T]he protection is ensured which the consumer is afforded by provisions of the law of his country that cannot be derogated from by agreement.“

práva soukromého a jeho principů a koncepce Nařízení.

Negativně se vymezují také vůči zavedení informační povinnosti o čl. 6 odst. 2 Nařízení ze strany SDEU. V první řadě si myslím, že pro vyžadování splnění této povinnosti nemá SDEU právní základ, a pokud by zákonodárce zavedení takové povinnosti považoval za vhodné, dané by do Nařízení zakomponoval, tak jako to učinil např. v některých směrnících. Za druhé si myslím, že splnění informační povinnosti tak, jak je vymezena SDEU, nebude příliš účinné, neboť spotřebitel stejně nebude v závěru vědět, jaká má práva. S ohledem na některé poznatky z oblasti behaviorální psychologie či ekonomické analýzy práva lze navíc soudit, že spotřebitel si dané informace buď ani nepřechte, nebo jim nebude přikládat váhu při činění rozhodnutí o uzavření smlouvy. S ohledem na poměrnou náročnost koncepce daného ustanovení nelze ani s jistotou říci, že spotřebitel na základě předložené textace pochopí skutečné účinky čl. 6 odst. 2 Nařízení. Pokud však SDEU takovou povinnost pro spotřebitelské smlouvy zavedl, není důvod neaplikovat informační povinnost také na spotřebitelské smlouvy, které do rozsahu čl. 6 Nařízení nespádají. A má-li být spotřebitel informován ohledně rozhodného práva, neměl by být informován o obecných limitech dle čl. 3 Nařízení, o institutu výhrady veřejného pořádku a imperativních normách?

V neposlední řadě jsem s rozpakami četla část rozsudku týkající se samotných účinků čl. 6 odst. 2 Nařízení. Z této by se totiž mohlo jevit, že SDEU nevyhodnotil toto ustanovení tak, že představuje tzv. preferenční přístup (*preferential law approach*), kdy je nutné srovnat konkrétní kogentní ustanovení práva spotřebitele se zvoleným právem a na danou otázku se použije právo pro spotřebitele výhodnější (a ve zbytku právo zvolené). Tento přístup vychází ze zajištění minimálního standardu ochrany spotřebitele (dle kogentních ustanovení práva spotřebitele) a spotřebitel si může v důsledku volby práva jen polepsit. Takto je čl. 6 odst. 2 Nařízení chápán Evropskou komisí i v rámci odborné literatury. Z některých formulací v rozsudku by se ale mohlo zdát, že dle SDEU se kogentní ustanovení práva státu, ve kterém má spotřebitel bydliště, použijí vždy a srovnání právních řádů není nutné.

Můžeme tedy jen čekat na příští rozhodnutí ohledně čl. 6 odst. 2 Nařízení a doufat, že se dozvíme více. Jaká ironie, že rozhodnutí SDEU o tom, jak mají být smlouvy srozumitelné a jaké informace musejí poskytovat obchodníci spotřebitelům, postrádá mnoho informací, díky kterým by bylo možné poskládat si celý obrázek, a je tudíž v závěru samo nejasné.

Knižní novinka z nakladatelství Wolters Kluwer

Elektronické právní jednání

Vojtěch Kment

Těžiště monografie spočívá v analýze a výkladu základních institutů elektronického právního jednání, jak vychází z nové úpravy evropským nařízením č. 910/2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu, označovaným zkratkou eIDAS. Jde zejména o prostý a kvalifikovaný elektronický podpis fyzických osob a elektronickou pečeť osob právnických.

Výklad zahrnuje podrobný rozbor všech dílčích právních předpokladů uvedených institutů a podává i vysvětlení dopadů nařízení eIDAS do fungování státní správy i oblasti e-commerce. Monografie podává také srovnávací analýzu elektronického právního jednání podle práva EU, ČR a Německa. V neposlední řadě nabízí také exkurz do obecné teorie právního jednání, která je základním východiskem pro pochopení právního jednání v éře moderních komunikačních technologií.

Objednat můžete na obchod.wolterskluwer.cz